

Hogyan indultunk az érettségire 1957-ben?

Az 1956/57-es tanév érettségire készülő tanulói voltunk. 1956 októberében elszántságunkkal, kitartásunkkal kiálltunk az '56-os magyarországi forradalom mellett. A kommunista párt fenyegetése ellenére sem szavaztuk meg azt a nyilatkozatot, amely elítélte a magyar forradalmat. 16-17 évesek voltunk, nem láttuk a jövőt, csak a pillanatnyi jelent. Hurrá, győztünk! Tanáraink aggódtak további sorsunkon. Komoly fenyegetések hangzottak el, mert szerintük: „a Szovjetunió-nak és a kommunista pártnak köszönhetjük, hogy tanulhatunk, amit nem érdemlünk meg. Még az is megtörténhet, hogy nem érettségizhetünk, nem tanulhatunk tovább a főiskolákon és az egyetemeken.” Minden fenyegetés falrahányt borsó volt. Mi győztünk, a nyilatkozatot nem szavaztuk meg!

1957 májusa volt. Az akácvirág illata betöltötte az egész várost. Fekete ruhában, virágcsokrokkal elindultunk búcsúzni. A mi csokraink az abban az időszakban nyíló virágokból álltak, amelyeken saját kézzel írt és festett szalagok lógtak. Elbúcsúztunk tanárainktól, az osztályunktól, amelyben három évig tanultunk, és az iskola összes diákjától. Sírtunk, és ezek a könnyek igazi könnyek voltak.

Közben megkaptuk az utasítást, hogy a Jókai-szobrot nem, csak a Gottwald-szobrot koszorúzhatjuk meg „CSSZM ingbe” öltözve. Így vonultunk végig a Nádor utcán, ki a parkba, és pár szál virágot tettünk Gottwald elvtárs szobrához. Utána visszamentünk a gimibe, átöltöztünk a fekete ruháinkba, és az elrejtett csokrokkal titokban, tiszta szívből elborítottuk Jókai Mór szobrát.

Az iskola udvarán

Az ötvenkénti találkozók hazahoztak, hazahívtak bennünket, bárhol voltunk is. Komárom szelleme megmaradt bennünk, és nagy-nagy örömmel jövünk ezekre a találkozókra.

50 év után alaposan megfogyatkozva már csak 47-en maradtunk. Az 50 éves érettségi találkozóra 37-en jöttünk össze. Sajnos 10-en egészségi okokból nem tudtak közöttünk lenni, de lélekben velünk voltak. Az Arany Matúra oklevél átvétele után megtartottuk az osztályfőnöki órát Czókoly Béla tanár úr (választott osztályfőnök) vezetésével. Mindenki beszámolt az utolsó találkozó óta történeteiről. Utána a Klapka Vigadóban szórakoztunk úgy „öregdiák módra”.

Mivel 2004-ben megalakult a Komáromi Öregdiákok Baráti Köre, ennek köszönhetően minden év június első szombatján lehetőségünk nyílik találkozni nemcsak volt osztály-

Jókainál, ahova hivatalosan tilos volt virágot vinnünk

Hatvanan érettségiztünk a két osztályból. Az elmúlt fél évszázadban sok minden történt. A technika és a tudomány óriási fejlődésnek indult, és az 1980-as évek végén bekövetkezett a rendszerváltás. Az élet sok területére jutott a 60 diákból. Orvosokat, tudományos dolgozókat adtunk a társadalomnak. Szétszóródtunk (Cseh)Szlovákia különböző területeire, sőt még Svédországba és Németországba is eljutottak közülünk.

társainkkal, hanem az ebben a gimnáziumban végzett többi öregdiákkal is.

Abban a reményben búcsúztunk el egymástól, hogy jövőre azok is el tudnak jönni, akik az 50 éves találkozón nem lehettek jelen. Kívánok minden osztálytársunknak jó erőt és egészséget a következő találkozó és a viszontlátás reményében.

J. Szabó Erzsébet

Tisztelt jelenlevők!

Engedjék meg nekem, hogy az ötven évvel ezelőtt érettségizett B osztály nevében köszönetet mondjak önöknek azért, hogy jelenlétükkel is hozzájárultak eme bensőséges ünnepség lebonyolításához.

Külön köszönetet szeretnék mondani dr. Bastrnák Ferencnek, a Komáromi Öregdiákok Baráti Köre elnökének, Andruskó Imrének, az iskola igazgatójának, hogy fáradoztak az ünnepég megszervezésén, és lehetővé tették számunkra, hogy ideig-óráig ismét itthon érezhettük magunkat szeretett iskolánk falai között. Köszönetet mondok az iskola kedves diákjainak, akik színvonalas, szívet és lelket melengető programjukkal járultak hozzá a számunkra oly nevezetes esemény emlékeztetéssel.

Fél évszázad távlatából is hálával emlékezem volt tanáraink gondoskodására, velünk való törődésére. Ez az iskola az ismeretek nyújtása mellett felélesztette és ápolta lelkünkben a magyarság jövőjébe vetett hitet, erősítette a szeretet és a ragaszkodás érzetét diáktársaink és az iskolánk iránt.

Nemrég lepleztük le az aulában azt a márványtáblát, amely az iskola diákjai '56-os magyarországi eseményekkel kapcsolatos magatartásának állít emléket. Mint érettségi előtt álló diákok mi is részesei voltunk annak az ellenállásnak, amely az ottani események elítélésével szemben iskolánkban megnyilvánult: mi sem voltunk hajlandók – a járási pártszervek politikai nyomása ellenére sem – elítélni az '56-os magyarországi eseményeket.

Ebben az iskolában mindig komoly munka folyt, a tudás és az erkölcsi magatartás mindig elsődleges volt, s ezáltal neve és híre eljutott messze, városunk határain túl. Nemrég olvastam egy 1898-as, a Komáromi Főiskola Története címet viselő kiadványt. Engedjék meg, hogy ebből egy gondolatot idézzek: „Ama százados ereklyék, elszórt emlékek, avult épületek, amelyek hallgatagon hirdetik Komárom hírnagságát, mint megannyi szentelt oltárokévei a hazafias visszaemlékezésnek, ma is élénk varázsolják városunk ezeréves múltját, legendás dicsőségét.” Igen, a mi iskolánk is

ilyen oltárkő, amely méltóképpen emlékeztet hagyományaira, fényes múltjára, és bizakodva mondjuk, még fényesebb jövőjére. Gondolataimat nagy költőnk kiragadott idézetével zárom:

Én iskolám, köszönöm most neked,
Hogy az eljött élet-csaták között
Volt mindig hozzám víg üzeneted.

Tápláltad bennem tovább az erőt,
Szeretni az embert és küzdeni
S hűn állni meg Isten s ember előtt.

Horváth István

(Elhangzott a harmadik öregdiák-nagytalálkozón)

A Svédországban élő Jánossy Éva egykori versmondó is átveszi az oklevelet

50 év távlatából – emlékezés a Komáromi Magyar Pedagógiai Iskolára

Szinte hihetetlen! Már 50 év telt el azóta, hogy 41 fiatal lány szájából felcsendült az ének: „Ballag már a vén diák...”

1957-ben én is a Komáromi Magyar Pedagógiai Iskola ballagó diákjainak egyike voltam. Szép emlékeim vannak az iskolában eltöltött éveimről. Nagy szeretettel emlékszem vissza osztálytársaimra, szeretett igazgatónőkre, dr. Zsombor Miklósnéra, osztályfőnökeinkre: dr. Miklós Elemérre és Csízi Istvánnéra, valamint tanárainkra: Tomascsek Máriára, Horváth Júliára, Ládi Évára, dr. Szénássy Zoltánra, dr. Mózsi Ferencre, dr. Somogyi Istvánra, Török Jánosra és a többiekre, akik nemcsak tudást adtak nekünk, hanem szorgalomra, becsületre, anyanyelvünk szeretetére és hivatástudatunk elmélyítésére neveltek bennünket. Osztályunkba nemcsak komáromiak és környékeliek, hanem Szlovákia összes régiójából, még Kelet-Szlovákiából is jártak diákok, akik anyanyelvükön akartak tanulni. Szlovákiában annak idején Komáromban működött az egyetlen magyar tan nyelvű óvónőképző. Tanáraink igyekeztek minket legjobb tudásuk szerint felkészíteni jövődi hivatásunkra reál-, nyelvi és szaktantárgyakból. Képzésünkben kiemelkedő szerepet kapott a képzőművészeti és zenei nevelés, valamint a zongorajáték. Dr. Mózsi Ferenc tanárunk vezetésével rendszeresen látogattuk a hangversenyeket és a színházi előadásokat. Énekkarunkkal és táncsoportunkkal aktívan részt vettünk a város és környéke kulturális rendezvényein.

Az érettségi után szétszóródtunk az egész országban, és igyekeztünk mindenütt becsülettel helytállni, hogy iskolánk jó hírnevét öregbítsük. Iskolámnak köszönhetem, hogy egyetemi tanulmányaimhoz és pedagógusi pályafutásomhoz jó alapot adott nekem. A pozsonyi Komenský Egyetem Pedagógiai Karán nyertem tanári oklevelet természetrajz–gyógypedagógia szakon, később ugyanott szereztem pedagógiai doktori címet is. Negyvennyolc éves pedagógusi tevékenységem alatt 3 évig óvónőként dolgoztam, 10 évig óvodai igazgatóként tevékenykedtem, 35 éven keresztül a Komáromi Kórházi Alapiskola és Óvoda igazgatói tisztségét töltöttem be.

Pedagógusi tevékenységem alatt folyamatosan képeztem magamat, hogy minél színvonalasabb tudást nyújthassak a rám bízott tanulóknak. Ezt a kötelességtudatot táplálták belém volt iskolám odaadó, lelkiismeretes tanárai, akiknek nagyon hálás vagyok, nagy tisztelettel és szeretettel emlék-

Tisztelt igazgató úr! Tisztelt elnök úr!

Kérem, engedjék meg, hogy a pedagógiai iskola 50 évvel ezelőtti végzett diáklányai nevében megköszönjem ezt a gyönyörű ünnepséget.

Mindig szívesen jövünk vissza szeretett iskolánkba, ide, ahol életünk legszebb, gondtalan éveit töltöttük. Ez az iskola mindig és a mai napig is híres diákjai jó felkészítéséről az életre. Itt nemcsak tudásunkat gyarapítottuk, hanem magyarságtudatunkat is erősítettük. Kikerülhettünk a világ bármely országába, úgy gondolom, hogy nemzeti hovatartozásunkat mindig büszkén vállaltuk.

Én személy szerint figyelemmel kísérem az iskola további sorsát. Tudomást szerzek róla a sajtóból, és nem

utolsósorban az unokámtól, aki bár nem ennek az iskolának a diákja, de évenként megfordul itt, és nagy lelkesedéssel és elismeréssel mesél erről az iskoláról. Mindez azt mutatja, hogy az iskolában nemcsak a múltban, hanem a jelenben is méltó magvetők dolgoznak, akik a stafétabotot lelkesen viszik és adják tovább.

Szeretném még megköszönni az itt Komáromban élő osztálytársaimnak, a két Piroskának a fáradozását abban, hogy mindnyájunkat felkutattak és értesítettek e találkozó időpontjáról, hogy fáradságot nem ismerve segítettek a szervezésben.

Kérem, hogy tegyék ezt meg a jövőben is.

Sasváriné Németh Margit

Dr. Zsombor Miklósné Homma Jolán (1893–1973)

A Pedagógiai Iskola, fennállásának tíz éve alatt – amíg Komáromban működött – a gimnázium második emeleti tantermeiben lelt otthonra. E tantermek egyike – jelenleg biológiai szaktanterem – 2007. június 2-ától a Pedagógiai Iskola egykori igazgatójának, dr. Zsombor Miklósné Homma Jolánnak a nevét viseli. A névadó ünnepségen az egykori kollégák nevében dr. Szénássy Zoltán, a Pedagógiai Iskola növendékei nevében pedig Švecné Vörös Ilona méltatta dr. Zsombor Miklósné érdemeit és emberi értékeit. A teremben elhelyezett portrét az iskola volt növendéke, Kürthy Veronika festette.

*„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön nő tiszta fénye,
Amint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.”*

Arany János: Széchenyi emlékezete)

Tisztelt ünneplő közönség! Kedves volt diáktársak!

A mai gyönyörű ünnepen Arany János koszorús költőnk szavaival szeretném kifejezni azt a tiszteletet, szeretetet, amelyet dr. Zsombor Miklósné, Jolán néni iránt érzünk. Immár fél évszázad távlatából emlékezünk vissza iskolánkra, a Komáromi Óvónőképző Pedagógiai Iskolára és annak felejthetetlen tanárára, igazgatójára, dr. Zsombor Miklósné Homma Jolánra, Jolán néni.

Ki is volt Jolán néni?

A tablón komoly, tiszteletre méltó, nemes erényességet sugárzó arc. Az emlékekben kinek így, kinek úgy jelenik meg. Szigorú tanár, pontosságot és kötelességtudást, rendet szorgalmazó igazgató, jóságos és szeretetteljes lelki anya a diáklányokhoz, ha azok bármilyen problémával küszködnek. Hiszen a leányiskola tanulóit, akik 14 évesen jöttek Komáromba Dél-Szlovákia minden részéből, rengeteg megpróbáltatásnak voltak kitéve.

Már az iskolapadban is tudtam és éreztem, hogy Jolán néni követésre méltó példakép. Műveltsége, erkölcsi lelkülete csodálatot érdemel. Életében nagy jelentőségű volt az az időszak, amelyet a pedagógiai iskolában töltött. Hiszen az 50-es évek új magyar ajkú pedagógusait képezték Komáromban, nem könnyű anyagi és politikai körülmények között. Az óvónőképzésnek és az újkori nőnevelésnek áldozta életének jelentős részét. Érdemei mai szemmel nézve is óriási jelentőségűek. Dr. Zsombor Miklósné Homma Jolánnak méltán jár rangos hely el a szlovákiai magyar pedagógia történetében.

Ki volt Jolán néni?

A pedagógia iskola igazgatónője hős asszony volt. Hazaszeretéből, a magyar iskolaügy fejlesztéséből, gyermekszeretéből nagyszerűen vizsgázott, és versenyre kelt tetteiben a férfiakkal. Jolán néni a lelki anyaság szép példáját adta tanítványainak: ő, akinek vér szerinti gyermeke nem volt, egész életében azon buzgólkodott, hogy a jövő kor gyermekeit a szépre és okosra oktassa, nevelje. A mi osztályunkban pedagógiát és lélektant tanított. Soha el nem felejttem, milyen átszellemülten ismertette meg velünk a magyar óvodai legnagyobbjának, Brunszvik Teréznek, valamint a nőnevelés apostolának, Teleki Blankának életét és munkásságát.

Ki volt Jolán néni?

Szépen beszélő, anyanyelvi mintát nyújtó példakép a sokféle tájszólással beszélő óvónőjelölt részére. A sok kis félénk, egyszerű vagy vadóc kislányból

3-4 év alatt komoly tanítónők, óvónők lettünk, felvértezve kultúrigénnyel és a lelki kincsek továbbvitelének képességével. Jolán néni érdeme is, hogy a 400 óvónő, aki a Komáromi Óvónőképző Pedagógiai Iskolába járt, hintette a magyar kultúrát Szlovákia tájain. Mély tisztelettel adózunk volt tanárnőnknek, és eltöprengünk a sok munka és kitartás felett. (...)

Tisztelt jelenlévők!

Köszönjük a Komáromi Selye János Gimnázium vezetésének és az Öregdiákok Baráti Körének a kitüntető gesztust, hogy a Pedagógiai Iskolát és annak igazgatótanárát méltóan meg-tisztelik.

Švecné Vörös Ilona

1 (...) „Hogy ne csak az iskola, hanem az egyes tantermek is figyelmeztessék a belépő diákokat a múlt iránti alázatra, a Selye gimnázium egyes tantermei is nevet kapnak. A mai naptól kezdve a biológiai szaktanterem büszkélkedhet az egykori Pedagógiai Iskola igazgatójának, Homma Jolánnak nevével. E név viselője tizenöt évig tanított ebben az iskolában, 1950-től 1965-ig. Pedagógiai pályafutását a komáromi Polgári Leányiskolában kezdte 1920-ban. Kiváló nyelvtudása és sokirányú képzettsége révén számos tankönyvet és módszertani gyűjteményt jelentetett meg. Családi körülményei miatt a két háború között néhány esztendőre kénytelen volt megszakítani pedagógiai pályafutását.

Rendkívül kifinomult érzéke volt a bemutató és a gyakorló tanítások elemzéséhez. Sosem volt bántó az ifjú pedagógusnövendékekkel szemben, hanem segítő szándék vezette az oktatói gyakorlat elsajátításában. Hogy a tantestület ne hivatali közeg, hanem egy nagy család legyen, minden iskolaév elején meghívta magához a tanári kart, fehér asztal melletti beszélgetésre. Követendő példa!

Legyen ez a tanterem hirdetője egy nemes szívű és nagy tudású pedagógus emlékének, aki a tanítást nem hivatali teendőnek, hanem szolgálatnak fogta fel! Legyen áldott az emléke!

Dr. Szénássy Zoltán

55 éves érettségi találkozó

A teljes jogfosztottság évei után az elsőként 1950-ben újra megnyílt komáromi magyar tannyelvű gimnázium második érettségiző osztálya volt a mienk. A Felvidék különböző tájairól érkezünk, mert csak itt, a komáromi gimnáziumban nyílt lehetőségünk arra, hogy anyanyelvünkön szerzhessünk érettségi bizonyítványt. Az 1952-ben A és B osztályban végzett 47 diákból már 22-en nincsenek az élők sorában.

Az A osztályból még 14-en élünk, és heten jöttünk el 55 év után. A 22-es létszámú B osztály volt diákjaiból csupán a fele van életben, s a 11-ből még heten tudtak részt venni ezen az összejöveten. Örültünk a viszontlátásnak, a találkozás lehetőségének. Répás István kedves szavakkal emlékezett meg elhunyt tanárainkról, diáktársainkról. Hírt kaptunk azokról is, akik valamilyen ok miatt nem tudtak velünk találkozni. Emlegettük az együtt töltött két év eseményeit, ifjúságunk szép időszakát, beszámoltunk életünk folyásáról, s megállapítottuk, hogy az anyanyelven megvalósuló tanulás jó tudást, alapos ismereteket, szilárd alapokat adott ahhoz, hogy akár szlovák egyetemeken, főiskolákon is folytathassuk (más lehetőség híján) tanulmányainkat, s az akkori nehéz körülmények között is megtaláljuk helyünket az életben, s ott álljunk helyt, becsületes emberiséggel, de nemzeti hovatartozásunk tudatával, ahová sorsunk vezérelt bennünket. Tanítók, tanárok, mérnökök, orvosok, állatorvosok, közgazdászok kerültek ki közülünk, s szerkesztőként, múzeumigazgatóként, egyetemi tanárként, főmérnöként, vállalatvezetőként és vállalkozóként is megállták a helyüket.

A komáromi gimnáziumra, kedves tanárainkra hálával gondolunk. Reméljük, hogy az évenként június első szombatján tartott találkozókon még sokszor láthatjuk egymást, s megérjük, hogy öt év múlva a 60 éves találkozón mi is átvehetjük volt iskolánk Gyémánt Matúra oklevelét.

Jakabné Lelkes Ilona

Nagy örömmel énekelt a Gaudium

*„És akinek szép a lelkében az ének,
Az hallja a mások énekét is szépnek.”
(Babits Mihály)*

Bárki volt is az ötletgazdája, csak üdvözölni lehet azt a kezdeményezést, hogy a gimnázium egyes tantermeit az iskola hírnevet szerzett egykori diákjairól nevezik el. Ez alkalommal az aula bejárata fölé a magyar festészet kiválóságának, Feszty Árpádnak becses neve került fel.

A névadás természetesen mindig egy ünnepi aktus. A névadó életművét a család leszármazottja, Feszty Zsolt református lelkipásztor méltatta kedves egyszerűséggel, beszédébe beleszöve kapcsolatos gyermekkori élményeit is. Tartalmas, élvezetes előadásában elmondta, hogy családjukban mindig is tudatos volt a gyökerek, a kötődések folytonos erősítése, s ez ma is tartást kölcsönöz, segíti az értékek őrzését, segít méltónak lenni az elődökhöz.

Előadását követően a komáromi Jókai Mór Alapiskola és a Városi Művelődési Központ Gaudium vegyeskara vonult fel a gyönyörűen felújított díszterem színpadára. Már az első műsorszám, a Babits idézetre épülő Várnai Ferenc-mű, a *Minden embernek* c. kánon megszólalásakor érződött, s az *Éljen a haza* c. Erkel-mű előadásával egyértelművé vált, hogy a kórus elnyerte a hallgatóság szimpátiáját, s olyan légkört sikerült teremtenie, amelyben a zene „lélektől léle-

kig” hat. A Gaudium láthatóan, hallhatóan nagy örömmel énekelt végig rövid, de változatos további műsorát.

Öröm volt tapasztalni, hogy zaklatott világunkban is vannak jóra s szépre vágyó emberek, olyanok, mint e kis ünnepség hallgatósága és szereplői, akik igénylik a közösséget, akik tudatosítják, hogy valahova tartozni kell. Olyanok, akik értik Sütő Andrásnak a hangversenyen is idézett üzenetét. A Gaudium fellépésein mindig örömmel mondom el: az ötödik éve működő énekkar különlegessége, hogy tagjai egy iskola volt tanulói; a kórust a Jókai Mór Alapiskola Gyermekkarának egykori tagjai alapították. A Gaudium magyar megfélemlője: öröm, vígasság, vigalom, diadal. A kórustagok örömmel járnak össze, örömeiket lelik a közös éneklésben, a próbákon sok a vígasság, jó a hangulat; a kórus szeretettel, örömmel énekel a fellépéseken is. Mindent megtesz, hogy igazolja tanítómesterünk, Kodály Zoltán felismerését: „Az ének szebbé teszi az életet, az éneklő a másokét is.”

A szervezőknek köszönjük a fellépési lehetőséget, a kedves közönségnek a sok tapsot. Köszönjük, hogy hitünkben – „Az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen élni, s aki csak valamit is tesz ebben az irányban, már nem élt hiába.” (Kodály) – megerősítették.

Stirber Lajos, a Gaudium karnagya

A Gaudium...

...és közönsége, elől a Feszty család tagjai

„Aki nem tud énekelni, bizony nagyon szegény ember, még ha tele van is forintokkal a ládája. Kodály és Bartók feltarisznyált bennünket énekkel ezer esztendőre. Otthon, amidőn valamelyikünk hosszú és magányos útra indult, öregeink azt kérdezték: Jól felöltöztél-e? Botod van-e? Hát éneket viszel-e magaddal? Vagyis védelmet a sötétség s az úti veszedelmek ellen. Azt mondanám én is: Ne hagyjátok cserben az Éneket.” (Sütő András)

Feszty Zsolt

Elhangzott 2007. június 2-án, a Selye János Gimnázium aulájának névadó ünnepségén

Feszty Árpád (1856–1914)

Mindenekelőtt szabadjon bemutatkoznom: Feszty Zsolt vagyok, hivatásomra és végzettségemre nézve református lelkész, jelenlegi foglalkozásomra: egy osztrák cég területi képviselője Csehországban, Szlovákiában és Magyarországon.

Szabadjon a továbbiakban tisztázni Feszty Árpádhoz való viszonyomat, melynek okán és jogán áll(hat)ok én most itt. Ő az én *dédnagybátyám*, tehát a dédnagyapám, Feszty Béla fivére.

1995-ben történt, a Körkép átadásakor, hogy Magyarország akkori belügyminisztere (egy bizonyos Kuncze Gábor) azt találta mondani, hogy ez az alkotás nem képvisel művészi értéket, sokkal inkább cirkuszi látványosság volt már a maga idejében is.

Nos, e cirkuszi látványosság miatt felépítettek egy épületet már 1894-ben is a mai Szépművészeti Múzeum helyén, majd az 1980-as években a ma is otthonául szolgáló rotundát. Ez a kép mindaddig fenntartotta magát épülettel, személyzettel, mindennel együtt úgy, hogy mindeközben nem kapott állami normatív támogatást. Az elmúlt 1-2 évben kezdtek anyagi s ebből fakadólag karbantartási gondok jelentkezni, mivel ekkor „csak” mintegy 200 ezren voltak kíváncsiak rá évente a korábbi 6–800 ezer látogatóval ellentétben.

Nos, hadd elevenítsem fel ennek a nem művészi értékteremtő rokonomnak életét, pályafutását.

1856-ban, karácsony előtt (dec. 23.) 10-ik gyermekként születik a családba, s az 5-ik, aki életben marad. Gyermekkorát meghatározza a kiegyezés előtti évek elfojtott indulata, szabadságvágya, komorsága. Ekkorról való az alábbi kis történet: 6-7 éves gyerecske lehetett, mikor egy zimankós, hideg téli estén az édesapja által működtetett fogadóban öreg ’48-asok beszélgetnek, elevenítik fel a dicső napok emlékeit, vitatkoznak, ki a nagyobb: Deák vagy Kossuth. Feszty Szilveszter, aki maga is nemzetőr volt, hallgatja egy darabig a beszélgetőket, majd éjfél tájt kimegy, s kisvártatva bejön egy magyar ruhába öltöztetett kisfiúval, akinek kis kard is van oldalán, sarkantyú a csizmáján. Felteszi őt egy asztalra, s csak annyit mond: „Árpádka, szavald el a Nemzeti dalt!” A kisfiú mindaddig félénken húzta meg magát, de az atyai biztatásra minden megilletődöttségét feledve, ragyogóan elszavalja a verset. Az öreg, csatát járt férfiak döbbenet hallgatják, majd utána azt sem tudják, hol öleljék, csókolják őt.

Ekkortájt kezdi járni Gyula bátyjával a környéket. Beleszeret a környező természetbe, a Vág-parti fűzesekbe, a rétek színét-illatát magába szívja. ▶▶▶

► Feszty Árpád (1856–1914)

Kötelező iskoláit Komáromban, Budán, majd végül Pozsonyban végzi, ahonnan kirúgják. Titkos társaságot alapítanak ugyanis kb. nyolcan, azzal a szándékkal, hogy mindegyikük egy-egy Habsburgot megöl.

Szégyenében nem mer hazamenni, egy marhahajcsár mellé szegődik, s kenyér és szalonna árán segít neki lehajtani a csordát Debrecenig. Ide egy vándorszíntársulat miatt jött, be is áll közéjük játszani, de a díszletek készítése, jelmezek tervezése közben jön rá, hogy kézügyessége még jobb, mint előadói képessége. Úgy érzi, az a küldetése, hogy fessen. Közben a család már keresteti, s Gyula bátyja rá is akad Kecskemét mellett.

Hazatérve közli szüleivel felismerését, akik támogatják is szándékát, így 1874-től a nagy hírű müncheni Festőakadémián tanul. Itt készíti el első ismertté váló képét, a *Delelőt*, mely a párizsi világkiállításon szerepel, s amelyet a szervezőbizottság megvásárol.

1879-ben festi meg a *Pusztai találkozást*, mellyel ösztöndíjat nyer a bécsi Festőakadémiára, ahol a *Golgota* c. képe készül el, melyet a Szépművészeti Múzeum vásárol meg.

Kezdetől a nagy felületek vonzzák, s mivel tapasztalja, hogy nagy méretű vásznakat nehéz elhelyezni, kiállítani, a freskófestészet felé fordul.

Első jelentős megbízását a Nemzeti Színháztól kapja. Itt kerül benső, meghitt viszonyba Jászai Marival; ez a kapcsolat 11 éven át tart, s akinek színpadi jelmezeit is tervezi, készíti.

Következő megbízása az újonnan épülő Operaház freskóinak festésére szól. A báró Podmaniczky Frigyes és Erkel Ferencet is tagjai közt tudó bizottságnak eredeti elgondolása szerint Bacchus mitológiai történetéből kellett volna merítenie. Ő azonban más témát választ, s anélkül, hogy erről bárkivel is egyeztetne, nekiáll anyagot gyűjteni s vázlatokat készíteni saját elképzeléséhez, a *Hangok eredete* c. műhöz. Óriási sikert arat, amikor Podmaniczky és Erkel kíséretében a többi szakértő is szemrevételezi a kész művet.

Egymást érik a felkérések, ilyen pl. az Igazságügyi Palotában a magyar jogtörténet kiemelkedő pillanatainak megfestése: *Tüzesvaspróba*, *Könyves Kálmán*, *Lovagi perdöntő párbaj*, *Tripartitum átnyújtása*.

1887-ben házasodik össze Jókai Rózával. 1889-ben őt hívják el a császári udvarba, hogy a Mayerlingben öngyilkos Rudolf trónörököszt a ravatalon fekvő rajzolja le a császári archívum számára.

A milleniumi láz őt sem kerüli el, szeretne valami rendkívülit, nagyot alkotni a haza javára. Első gondolata, hogy Noé és az özönvíz történetét festi meg körképként. Jókai az, aki más irányba tereli, éppen az ezeréves honfoglalás kapcsán javasolja neki, hogy fesse meg a magyarok bejövetelét. 1891-ben áll neki, s a tervek szerint 1893. augusztus 20-án adnák át a 120 m hosszú és 15 m magas körképet a nyilvánosságnak, de „csak” 1894 pünkösdjén kerül sor a megnyitóra. Segítőit hadd nevezzem meg: Mednyánszky László, Spányi Béla, Vágó Pál, Újváry Ignác, Pálya Celestin, Olgyai Ferenc, Ziegler Károly, Barsy Adolf, Mihalik Dániel. 1899-ben a kép a londoni világkiállításra kerül, ahonnan csak 1910-ben tér vissza. Ez az alkotás pályájának csúcspontja.

Budapesti Bajza utcai házukban, ahol együtt laknak Jókai Mórral, élénk művészetet folyik. A kor neves művészei adják itt egymásnak a kilincset: Pósa Lajos, Rákosi Viktor, Bródy Sándor, Dankó Pista, Gárdonyi Géza, Lányi Géza és mások. Sőt maga Munkácsy Mihály is őt keresi fel elsőként, mikor Párizsból betegen hazatér.

Nagy kedvvel és sok munkával vállal részt a Tulipánmozgalomban, mely a magyar áruk védelmét hivatott segíteni. Óriási a csalódása, amikor kiderül, hogy a zakó hajtókáján viselendő kítűző Bécsben készül. Azonnal kilép.

1899–1902 között Olaszországban él családjával, főleg Firenzében. Itt készül el a *Krisztus temetése* c. triptichonja, melyet aztán több európai nagyvárosban kiállítottak. A berlini szerepléskor ajánlatot kap Vilmos császártól, hogy a császár potsdami udvari festőként kívánja alkalmazni őt. Önérzetessége azonban nem engedte, hogy – mint mondta – a sajátján kívül idegen nemzeteknek alkosson.

A századforduló környékén többek között Bródy Sándor felkérésére *Velencei éjszaka* címmel elvállalja egy városligeti majális megszervezését. Hetekig dolgozott, tervezett, gondolákat készített, lámpásokat függesztettek fel, díszletezők sokasága dolgozott, míg minden elkészült. Az összes anyagot hitelbe adták a cégek, de az ő jóátállására. Nagy várakozás előzte meg az ünnepélyt, óriási volt az érdeklődés, amikor a megnyitó előtti éjszaka óriási vihar kerekedett, és szó szerint elmosta, tönkrement a díszleteket, s a bevételt is, mert még egyetlen jegy sem volt eladva. Ezt a csapást Feszty Árpád soha többé nem tudta kiheverni. Még évek múltán is hatalmas összegeket fizetett. Egészsége is megromlott akkoriban.

Utolsó kiállítása 1912-ben a Nemzeti Szalonban volt. 160 képet állítottak ki.

Eddig is, ha tehette, hazajárt. Ám ekkor már minden vágya volt, hogy Ógyallán vagy Kingyesen telepedjen le. Hídeg műtermében vesegyulladászt kapott. Felépülése után orvosai tanácsára a tenger mellé, Lovranba (ma Horvátország) utazik. Itt éri a halál 1914. május 30-án, pünkösdkor. A budapesti Múcsarnokban ravatalozták fel, s onnan hozták haza Ógyallára és a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Családunk nevében szeretném megköszönni, hogy ősünkre gondoltak e terem elnevezésekor. Így egy kicsit talán könnyebbül számunkra az a lelki örökség, melyhez igyekszünk felnőni és méltóvá válni, s melyet most megosztunk Önökkel, elsősorban e gimnáziummal, mindazokkal, akik valamilyen módon ide tartoznak.

Feszty Zsolt

Hogyan lehetett valaki bencés diák Komáromban?

Nem túlzás azt mondani, hogy Csehszlovákia legrangsabb iskoláinak egyike volt a komáromi bencés gimnázium, amely különböző rendeletektől függően elvesztette vagy visszanyerte a koedukációs osztály megnyitásának lehetőségét. Ha elvesztette, akkor a lányok magántanulók lettek, de (nem hivatalosan) látogathatták az órákat. Ez az időszak az iskolának sok problémát és nehézséget okozott. Elsősorban a csaknem kétszeres túljelentkezést. Ma már kárhoztatja a társadalom azt a tényt, hogy a tízévesek vizsgát tegyenek. Az akkori felvételi vizsga azonban nélkülözhetetlen volt, hisz nem lehetett 150 diákot felvenni, már csak azért sem, mert nem voltak párhuzamos osztályok.

Így tehát július első napjaiban voltak a „felvételik”. Személyes élményeim hosszú idő után is megmaradtak emlékezetemben. A felvételi vizsga három részből állt. Egy „számtanpéldából” (akkor még nem neveztük matematikának); egy tollbamondási feladatból, ez helyesírási próbatétel volt, szlovák neveket és szavakat is tartalmazott. A harmadik feladat egy történet (párbeszéd) tartalmának a megírása volt. A mi kérdéseink a következők voltak:

1. *Számtan.* Bár jó matematikus voltam, nem szerettem később sem a víztartályokat be- és kifolyócsövekkel. Hát az első kérdés ilyen volt, két befolyó és egy kifolyócsővel.

2. *Tollbamondás.* A második feladat egyik mondatára emlékszem: Komárno leghosszabb utcája a Masaryk utca. Ez azért volt cseles, mert a magyar száj akkor a Komárno o-ját hosszan mondta.

3. *A történet (párbeszéd).* Feri barackjai. Vita anya és fia között arról, hogy a rothadt barackot szabad-e az épek közé tenni. Feri szerint igen, mert a rothadt barack az épek között „meggyógyul”.

A felvételi körülbelül egy óra hosszat tartott. A helyszín a „szilánkos” osztályban volt. (Sajnálatosan a szilánk már nincs az ajtóban.)

Ezután két-három nappal a vaskapura szerelt, üvegajtós hirdetőtáblára kifüggesztették a felvettek névsorát. Ebben lehetett némi „korrekció”. De erről majd később!

A mai diák számára komikusnak látszó közlekedési lehetőségek megszabták a kisdíjak sorsát is. A közeli vasútállomással rendelkező csallóközi települések tanulói (Gúta, Nagymegyer távolságig) a jó vonatközlekedés révén „bejáró” diákok lehettek. Az útvári vonalon Hetényből a vasútállomás messzesége, Izsáról és környékéről az autóbusz-közlekedés hiánya miatt nem tudtak bejárni. Ógyalláról igen. Hogy ez mit jelentett a kisdíjak számára? Tízévesen ki kellett volna röppenniük a családi fészekből. Ezért sokan az ötödik, sőt a hatodik elemi után, amikor már nagyobbcskák lettek, kerültek ki a család védőszárnyai alól. Elhelyezésük vagy „kosztos diákként” családoknál történt, vagy két intézmény egyikében, a Mariánumban, illetve a Palkovich diákmenzán. Palkovich gútai plébános a vagyonát ajándékozta egy kuratórium gondozásába „kollégium” létrehozására. Így a Vágduna soron lévő kávéházat vásárolták meg, amely gyér látogatottsága miatt nem volt rentábilis. Édesapám a kuratórium egyik tagjaként az épület padlásán megtalálta a mives vakolókanalat és a kalapácsot. Ekkor derült ki, hogy a kávéház a szabadkőműves-páholy székhelye volt. A mozgalom az első világháború végén elenyészett. Fiatal orvos koromban egy átjáróház udvarán átsétálva kidobott,

rongyos könyveket láttam. Se borítójuk, se elejük, se végük nem volt. Ebből egyet felvettem – ma is megvan –, és kiderült, hogy ez a magyarországi szabadkőműves-páholyok helynévsora. (A komáromi páholyé is.)

A Vágduna-sori kollégiumba a kevésbé módos szülők gyerekei kerültek – talán negyvenen. Egy tanár ügyelt fel rájuk. Nos, ezzel kapcsolatos a „korrekció” is. A kevésbé jól tanuló szülei nagyobb élelmiszer-ajándékokkal járultak hozzá a menza ellátásához: öt-tíz mázsa krumplival, hízó-disznóval, liszttel, gyümölcscsel, zöldséggel. Így tudott a kuratórium olcsóbb ellátást biztosítani a szegényebb sorsú, de jól tanuló diákoknak, lehetővé téve a tanítgatásukat. Nem volt rossz befektetés, mert sokan közülük kiváló tanulók, később neves szakemberek lettek.

A sikerrel felvételizők számára jött a tanévnyitó. Magasság szerint állítottak sorba mindenkit. Osztályfőnökünk Koval’ (akkor még Koval’, később Kovaly) Béla lett. Ezután párban a Szent András-templomba mentünk, ahol az áldott emlékü Gidró Bonifác igazgató úr celebrálta az ünnepélyes „venisancét”, majd visszamentünk az osztályba. Itt nem volt túlságosan nagy helyünk, hiszen 90 diák egy teremben egy kicsit sok. Régi típusú barna-zöld padok voltak, az utolsó három padosornál nem volt középső út. A felelő diák vagy végigvánszorgott a társai előtt (mint a színházban), vagy a padra felállva valamelyik út felé vette az irányt. De megoldottuk. Az első nap mindenki méregette a szomszédját, mert nem ismertük egymást. Komáromi osztálytársunk legfeljebb 8-10 akadt. Ekkor jött a tetszik-nem tetszik játék, mert nem biztos, hogy a padtárs szimpatikusnak bizonyult. Az egyik fiú sírt (Drobny Jóska, később egyetemi tanár), mert padtársa krónikus középfülgyulladásra váladékozott, s finoman szólva „illatos” volt.

A nagy létszám miatt a rajzóra két csoportba osztottak bennünket. Délelőtt a bejárók s a kollégiumi diákok, délután a helybeliek rajzoltak. Ennek hátránya számukra az lett, hogy 1939 után, amikor a gázvilágításról áttértek a villanyvilágításra, a téli hónapokban nem lehetett festeni, mert a színek eltolódtak. Maga a „művész” is csodálkozott, nemkülönben az áldott emlékü Harmos tanár úr.

Reggeli érkezéskor az ajtóban állt a pedellus, Ondrusek Ferenc bácsi, fején az elmaradhatatlan bőr sofőrsapkával, és figyelte, hogy letöröljük-e a lábunkat előbb a vas, majd a kókusz lábtörőn. (Azt gondolom, hogy sok egykori diáktársunk még most sem mulasztja el ezt megtenni.) Édesapám mondta, hogy az iskolai nevelés a kapuban kezdődik. Ennek megfelelően az épületben tisztaság volt. Ferenc bácsi (magunk között: Fradi) és két alkalmazottja az órák alatt olajos fűrészpörrel felseperte a folyosókat. Tízpercben, ha lementünk az udvarra, Ferenc bácsi örököse az udvari bejáratnál zajlott.

Az akkori közbiztonságra jellemző, hogy a nyitott vaskapu ellenére a kerékpárral érkezők drótkerítéshez támasztott járművei nem vesztek el. Nemhogy kerékpár, de még egy pumpa vagy szerszámtáska sem hiányzott.

Az első osztályban nem volt gond a könyvellátással, mert néhány könyv megjelent; szerencsére még össze tudtunk szedni néhány régi természetrajz-könyvet is, mert akkor Zavatzky tanár úr volt kénytelen természetrajzot tanítani, akitől ez a szak nagyon távol állt. ▶▶▶